

Öğretmen Adaylarının Öğretmen İstihdamı ve Mesleki Geleceklerine İlişkin Görüşleri

İdris ŞAHİN^a

Dokuz Eylül Üniversitesi

Öz

Bu çalışma, öğretmen adaylarının mesleki geleceklerini nasıl gördüklerini ve öğretmen olarak atanmamaları durumunda yaşamlarının nasıl etkileneceğini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma, Buca Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem 82 kız 67 erkek olmak üzere toplam 149 kişiden oluşmuştur. Veriler, bu araştırma için geliştirilen tümüyle açık uçlu, altı sorudan oluşan bir ölçme aracıyla toplanmıştır. Veri çözümlemesinde Miles ve Huberman'ın "veri azaltma", "veri sunma" ve "sonuç doğrulama" yaklaşımı referans alınmıştır. Araştırmada ulaşılan bazı sonuçlar şöyle özetlenebilir: Katılımcıların yaklaşık %40'ı okudukları alanı istemeden seçmekte, %87'si öğretmenlik yapmak istemekte, %81'i sözleşmeli öğretmenlik uygulamasını yanlış bulmakta, %34'ü ülkenin her yerinde görev yapmayacağını ifade etmekte, %81'i mesleki gelecekleriyle ilgili olumsuz düşünceler taşımakta ve %91'i öğretmen olarak atanmamaları durumunda yaşamlarının çok olumsuz etkileneceğini düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler

Öğretmen Adayı, İstihdam, Mesleki Gelecek.

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini ve onun bir dalını seçmelerinde pek çok neden etkili olmaktadır. Bu etkenler öğretmenlik mesleğini kendilerine uygun görmeleri, sevmeleri, öğretmenlik yaparak mutlu olacaklarına inanmaları ve ebeveynlerinin istekleri olabilir. Bilindiği üzere bireysel eğitim talebi, öğrencinin cinsiyeti, bilişsel yetenekleri, başarısı, ilgisi ve beklentileri gibi öğrenci özelliklerinden; aile kökeni, arkadaşları ve okul çevresi gibi kişisel çevresinden; seçme öncesindeki ve seçme durumuyla ilgili koşullar ve tahmin edilen yaşıl değişimler gibi eğitim sisteminden; meslek ve ekonomi, sosyal ve kültürel koşullar ve nüfus

gibi eğitim sisteminin dışındaki toplumdaki etkiler (Harnnqist, 1978'den akt., Ünal, 1996). Nitekim Türkiye'de üniversiteye girme güçlüğünden ötürü, öğrencilerin bir kısmı açıkta kalmamak, iş garantisi olan bir meslek sahibi olmak, yaşamını güvenmeye almak için gerçekten ilgi duydukları bölümleri seçmek yerine, daha az ilgi duydukları ya da hiç ilgi duymadıkları bölümleri seçmek zorunda kalmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda üniversiteye girme kadar, üniversite mezunlarının kendi alanlarında iş bulmaları da önemli bir sorun olarak görülmektedir.

Günümüzde pek çok ülkede ekonomik, politik ve sosyal bir sorun olarak algılanan işsizlik (Kulik, 2000), son yıllarda Türkiye'de önemli oranda artmış, üniversite mezunları arasında önemli boyutlara ulaşmıştır (Ünal, 1990). Bugün pek çok üniversite mezunu işsiz kalmamak için okudukları bölümle ilgisi olmayan alanlarda çalışmakta, işsiz kalma korkusu gittikçe artmakta ve yaygınlaşmaktadır. Üniversite diplomasının iş bulmayı sağlamaması, eğitilmiş insanları hayal kırıklığına uğratmakta, bu da akademik alanda güdü kaybına yol açmaktadır

a Dr. İdris ŞAHİN. Eğitim Yönetimi alanında araştırma görevlisidir. Çalışma alanları arasında okul geliştirme, iş doyumu, çatışma yönetimi, okul yönetimi ve liderlik, yükseköğretim (öğrencilerin sorunları, beklentileri, doyumu) ve öğretmen yetiştirme yer almaktadır. İletişim: Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Buca 35150 İzmir. Elektronik posta: idris.sahin@deu.edu.tr & sahinidris@gmail.com
Tel: +90 232 4204882/1624 Fax: +90 232 4204895.

(Güven, 2002). Yapılan bir çalışmada ODTÜ son sınıf öğrencilerinin yaklaşık %27'sinin "iş bulama kaygısı" yaşarken, %26'sının "maddi açıdan tatmin edici bir iş bulamama" ve %18'inin de "mesleğe yönelik bir iş bulamama" kaygısı yaşadıkları saptanmıştır (Gizir, 2005).

İşsizlik, Türkiye'de öğretmenler arasında son yıllarda belirgin bir artış göstermektedir. Buna karşın, öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin kontenjanları, son iki yılda yüzde elliyi aşan oranlarda artırılmıştır (Eşme, 2009). Oysa öğretmen adaylarının devlet okullarında öğretmen olmanın ön koşulu olan, Kamu Personeli Seçme Sınavı'nda (KPSS) aldığı puan ve öğretmen olarak atanıp atanmaması, büyük ölçüde mesleki geleceklerini belirlemektedir. Bu sorunun boyutlarını, öğretmenliğe başvuran ve atanmaların sayıları net olarak göstermektedir. Örneğin 2009 yılında yapılan KPSS sonucunda 243.569 öğretmen adayından 15.800'ünün atamasının yapıldığı, 70.000 öğretmen adayının, atama umudu görmediği için sınavlara girmedeği belirtilmektedir (Eşme). Milli Eğitim Bakanı TBMM'de bir soru önermesine, 2008 ve 2009 KPSS sonuçlarına göre 312 bin 232 öğretmenin atama beklediği, 72 bin 688 öğretmen açığı olduğu yanıtını vermiştir (Güçlü, 2010). Eğitim sendikaları da bu sorunu dile getirmektedir. Eğitim Sen'in "2009-2010 Eğitim-öğretim yılının ikinci yarısı başlarken eğitimin sorunlarına bakış" adlı basın açıklamasında, ataması yapılmayan öğretmen sayısının 320 bini aştığı vurgulanmaktadır (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası [Eğitim Sen], 2010). Her yıl yirmi, otuz bin öğretmen atamasının yapıldığı dikkate alındığında, öğretmen yetiştirme ve istihdamında ciddi sorunlarla karşı karşıya bulunduğu düşünülmektedir.

İşsizlik, birçok psikolojik ve sosyal soruna yol açmaktadır. Kişi bir işte çalışarak gelir elde ettiği gibi, özgüven ve özsaygısını da geliştirir. Çalışmak insanın psikolojik sağlığını olumlu yönde etkiler. Bireyin çalışma istek ve yeteneğine sahip olmasına karşın işsiz kalması, büyük bir umutsuzluğa, çaresizliğe, yalnızlık duygusuna ve depresyon eğilimlerine yol açmaktadır. İşsiz insanlarda genellikle, yaşamın anlamsızlığı, hayatın boş ve karanlık olduğu yönünde duygu ve düşünceler oluştuğu ileri sürülmektedir (Üngören ve Ehtiyar, 2009). Bireyin saygın bir mesleğinin ve düzenli bir işinin olması ise, geleceğe yönelik umut beslemesine, bir aile kurmasına, toplumda belli bir yer edinmesine, dolayısıyla yaşamının daha düzenli olmasına yol açar. Aksi durumda genellikle geleceğe yönelik olumsuz beklentiler oluşur. Bu beklentiler, bireylerin sorunla-

rıyla başa çıkma yöntemlerini de olumsuz etkiler (Tümkaya, 2005). Öğretmen adaylarının mezuniyet sonrası atanmama kaygısı, çeşitli psikolojik sorunlar yaşamalarına yol açabilir. Örneğin, beden eğitimi ve spor öğretmeni adayları üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri okulun ilk yılında düşük seyrederken, sınıf düzeyleri arttıkça umutsuzluk düzeylerinin de arttığı saptanmıştır (Gençay, 2009). Başka bir çalışmada beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin mezun olduklarında, yüksek derecede iş bulma kaygısı yaşadıkları, söz konusu kaygının umutsuzluk düzeylerini arttırdığı saptanmıştır (Kırımoglu, 2010).

Kaygının artması kişinin geleceği hakkında ne yapacağını bilememesine ve kararsızlığa yol açmaktadır. Türkiye'de üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı yaşadıkları gözlenmektedir (Çakmak ve Hevedanlı, 2005). Bir çalışmada öğretmen adaylarının geleceğe yönelik beklentilerinin çok olumsuz olmadığı, ancak bazı öğretmen adaylarının yoğun umutsuzluk düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Bazı adayların ise önemsenmesi gereken bir düzeyde umutsuzluk yaşadıkları, geleceğe ilişkin olumsuz algı ve beklentilere sahip oldukları, umutsuzluğa bağlı depresyon geliştirme riski taşıdıkları saptanmıştır (Ceyhan, 2004).

Kuşkusuz, her toplumun kendine özgü gerçekleri vardır ve bu gerçeklikler toplumdan topluma değişir. Toplumsal gerçeklerden kopuk bir eğitim yapılması, toplum düzeninin bozulmasına yol açabilir (Sönmez, 1993). Toplumun geleceğini kurmada öğretmenlerin etkisi ve geleceği sağlıklı bir biçimde kurma gereksinimi, öğretmenlerin her açıdan iyi yetiştirilmelerini gerekli kılmaktadır. Bunu sağlamanın temel koşullarından biri, öğretmen adaylarının gelecek umutlarını canlı tutmaktır. Çünkü umut, amaca ulaşmaya yönelik uygulanan planların başarılacağı öngörüsünü (Dilbaz ve Seber, 1993), umutsuzluk geleceğe yönelik kötümserliği ifade eder (Tümkaya, 2005). Umudun ve umutsuzluğun kişiyi, duruma, zamana ve beklentinin gerçekleşme olasılığına göre değişiklik gösterir. Geleceğini şansa bağlı gören birey, amaca yönelik davranışa daha az yönelir (Dilbaz ve Seber).

Ataması yapılan öğretmenlerin bir kısmının sözleşmeli atanması ve belli bir süre sonra kadroya alınması öğretmen atama ve istihdamında karmaşa yaratmaktadır. Bu durum hem halen sözleşmeli çalışan öğretmenler hem de öğretmen adayları için önemli bir sorun olma özelliğini korumaktadır. Öğretmen atama ve istihdamında karmaşa yaşanması, öğretmen yetiştirme ve yetiştir-

len öğretmenlerin kalitesi bakımından da olumsuz bir durum yaratabilir. Öğretmen yetiştirme ve istihdamında bir planlama eksikliği gözlenmektedir. Nitekim 1998'de öğretmen yetiştirme tümüyle eğitim fakültelerinde toplanmışken Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), 27 Ağustos 2009 tarihindeki toplantısında, fen-edebiyat fakültesi öğrencilerine, lisans eğitimleri sırasında pedagojik formasyon alma hakkı tanımıştır (Eşme, 2009). Yine YÖK'ün 28.01.2010 tarihli kararına göre, hangi fakülteden olduğuna bakılmaksızın, öğrenci iken ya da mezuniyet sonrası gerekli koşulları sağlayan tüm fakültelerin öğrencilerine pedagojik formasyon eğitimi alma hakkı tanınmıştır. Yapılan bu değişikliğe dayanarak, eğitim fakültesi dışındaki fakültelerin, hem mezunları hem de halen okumakta olan öğrencileri için Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifikası Programları açılmıştır. Bu karara karşı açılan bir davada "halen öğrenci olanlar için" Danıştay Sekizinci Dairesi 20.10.2010 gün ve E: 2010/2741 sayılı kararıyla YÖK kararının yürütmesini durdurmuştur. Buna rağmen bu süreçte yaşananların eğitim fakültesi öğrencilerinin mesleki geleceklerine ilişkin düşüncelerini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Literatürde gerek üniversite seçimine gerekse öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerine ilişkin araştırmalar bulunmaktadır. Bununla birlikte öğretmenlerin ülkenin her yerinde görev yapma isteklerine, kadrolu-sözleşmeli öğretmenlik istihdamına, mesleki geleceklerini nasıl gördüklerine ve öğretmen olarak atanmamaları durumunda yaşamlarının nasıl etkileneceğine ilişkin bir boşluk olduğu gözlenmektedir. Bu araştırmanın bu boşluğun doldurulmasına katkıda bulunacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bugün öğretmen adayı olan öğrencilerin bir kısmını kısa bir süre sonra öğretmen olarak gelecek nesilleri yetiştirmede rol üstlenecek, bir kısmı ise öğretmen olarak atanmadığı için işsiz kalacak veya mesleği dışında başka bir alanda çalışmak zorunda kalacaktır. Bu açıdan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerinin, öğretmenlik yapmak isteyip istemediklerinin, kadrolu-sözleşmeli öğretmen istihdamı hakkında ne düşündüklerinin, ülkenin her yerinde görev yapmak isteyip istemediklerinin, mesleki geleceklerini nasıl gördüklerinin ve öğretmen olarak atanmamaları durumunda yaşamlarının nasıl etkileneceğinin ortaya çıkarılması bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, öğ-

retmen adaylarının mesleki geleceklerini nasıl gördüklerini ve öğretmen olarak atanmamaları durumunda yaşamlarının nasıl etkileneceğini ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Öğretmen adaylarının;

1. okudukları anabilim dalını seçme nedenleri nelerdir?
2. öğretmenlik yapmaya ilişkin görüşleri nelerdir?
3. kadrolu-sözleşmeli öğretmen istihdamına ilişkin düşünceleri nelerdir?
4. ülkenin her yerinde görev yapmaya ilişkin düşünceleri nelerdir?
5. mesleki geleceklerine ilişkin düşünceleri nelerdir?
6. öğretmen olarak atanmamaları durumunda yaşamlarının nasıl etkileneceğine ilişkin düşünceleri nelerdir?

Yöntem

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma yöntemleri, sosyal olgularla ilgili araştırmalarda giderek daha fazla kullanılmaktadır (Patton, 2002). Veriler açık uçlu sorularla toplanmıştır. Açık uçlu soru, araştırmacının incelemek istediği olguyu esnek ve sınırlamadan bir yaklaşımla ele alma olanağını verir (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Böylece, önceden belirlenen anket kategorilerine bağlı kalmaksızın insanların deneyimleri, düşünceleri, duyguları ve bilgileri hakkında doğrudan bakış açıları yakalanabilir (Patton, 2002).

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni, Buca Eğitim Fakültesi (BEF) son sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Fakültede 2010 yılında lisans düzeyinde son sınıfta öğrencisi olan 22 anabilim dalı bulunmaktadır. Bunlar: Biyoloji, Coğrafya, Fizik, Kimya, Tarih, Türkçe, Almaca, Fransızca, İngilizce, Müzik, Resim-iş, Ortaöğretim Matematik (OM.), Türk Dili Edebiyatı (TDE), Beden Eğitimi ve Spor (BES), Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖT), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB), Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR), İlköğretim Fen Bilgisi (İFB), İlköğretim Sosyal Bilgiler (İSB), İlköğretim Matematik (İM), Okul Öncesi (OÖ) ve Sınıf öğretmenliği (SÖ). Bu anabilim dallarının son sınıflarında (ikinci öğretim hariç) toplam 1494 kişi (Kız: 825, Erkek: 669) bulunmaktadır.

Örneklem seçimi iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Önce küme örnekleme yöntemine uygun olarak son sınıflardaki şubeler birer küme olarak alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Son sınıfta tek şubesi olan anabilim dallarındaki şubeler doğrudan örnekleme alınmış, birden fazla şubesi olan beş anabilim dalında örnekleme alınacak şube yansız olarak belirlenmiştir. Soru formu uygulandıktan sonra, çalışma evrenindeki öğrencilerin cinsiyet dağılımı dikkate alınarak, her bir anabilim dalındaki öğrenci sayısının %10'u oranında ölçek yansız olarak çekilmiştir. Böylece araştırma örnekleme 82 kız, 67 erkek olmak üzere toplam 149 kişiden oluşmuştur.

Verilerin Toplaması

Veri toplamak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan bir soru formu geliştirilmiştir. Bu soru formu için, önce ilgili alanyazın incelenerek, öğrenciler ve akademisyenlerle konu hakkında görüşmeler yapılarak 13 sorudan oluşan bir soru havuzu oluşturulmuştur. Bu soruların ifade ediliş biçimleri, sorulma sırası ve içeriklerine ilişkin olarak bir akademisyenle çalışılarak soru sayısı sekize indirilmiştir. Bu sekiz soru üzerinde, otuz öğrenciyle pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma sonrası hem öğrencilerin eleştirileri hem de önerileri hem de akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda, sorularda düzeltmeler yapılarak soru formundaki soru sayısı altıya indirilmiştir. Araştırma sorularının geçerliliği için soruların, öğretmen adaylarının mesleki geleceklerine ilişkin özellikleri ne oranda temsil ettiklerine dair uzman görüşüne (Buca Eğitim Fakültesinde bir profesör, bir doçent iki yardımcı doçent) başvurulmuştur. Araştırma soruları: öğrencilerin okudukları anabilim dalını seçme nedenlerini; öğretmenlik yapmak isteyip istemediklerini; seçme şansları olsa başka mesleği seçip seçmeyecekleriyle ilgilidir. Ayrıca öğretmen adaylarının, KPSS ve öğretmen atamalarını dikkate alarak mesleki gelecekleri hakkında ne düşündüklerini; kadrolu-sözleşmeli öğretmen istihdamına nasıl baktıklarını; ülkenin her yerinde görev yapmaya ilişkin ne düşüncüklerini ve öğretmen olarak atanmamalarının yaşamlarını nasıl etkileyeceğini içermektedir. Veriler, 2010 yılı Mart ayında araştırmacı tarafından toplanmıştır. Araştırmacı ayrıca veri toplama sırasında öğrencilerin geleceklerine ilişkin görüşlerini dinlemeye, yaptıkları jest ve mimikleri gözlemeye özen göstermiş, bu gözlemler öğrencilerin ifadelerinin anlaşılmasına katkı sağlamıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Veri çözümlemede, Miles ve Huberman'ın (1994) "veri azaltma", "veri sunma" ve "sonuç doğrulama" yaklaşımı referans alınmıştır. İlk olarak sorulara verilen yazılı yanıtlar bilgisayar ortamında birleştirilerek çalışmanın verileri oluşturulmuştur. Ardından çıktısı alınan ham veriler birkaç kez okunarak yanına verilerde katılımcının yaklaşımını sergileyen "yeterli", "yetersiz", "çok iyi", "çok kötü", "iyi", "kazandırıyor", "kazandırmıyor" ve "fikrim yok" gibi notlar düşülmüştür. Bu ifadelerden hareketle kategoriler belirlenmiştir. Veri çözümlemesi iki kişi tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Bunlardan biri araştırmacının kendisi, diğeri de daha önce nitel veri çözümlemesi yapmış deneyimli bir akademisyendir. Kategorilerin belirlenmesi bu iki kişinin kategoriler üzerinde uzlaşmasıyla gerçekleştirilmiştir.

Kategorilerin kendi içinde bütünlük taşımasına, nesnel ve ayırt edici olmasına ve anlaşılır bir biçimde sunulurken yorumlanmasına (Miles ve Huberman, 1994; Strauss ve Corbin, 1998; Yıldırım ve Şimşek, 2000) çalışılmıştır. Ardından veriler tekrar okunarak belirlenen kategori ve alt kategorilere göre kodlanmıştır. Kategoriler, katılımcıların ifadeleriyle açıklanmış ve doğrudan alıntılar yapılmıştır. Doğrudan alıntılarda ölçek numarası, yanında katılımcının cinsiyeti ve anabilim dalı parantez içinde verilmiştir. Örneğin yüz beşinci ölçek, kadın katılımcı, İlköğretim Matematik (105K, İM) veya otuzuncu ölçek, erkek katılımcı, Okul Öncesi (30E, OÖ) öğretmenliği gibi. Ayrıca kategorilere katılmı frekansları hesaplanmıştır.

Güvenilirlik, veri analizinde birden çok kodlayıcının kullanımına dayanan karşılıklı kodlayıcıların uzlaşmasıdır (Creswell, 2007). Bu çalışmada nesnellikliğini artırmak ve çözümlemede güvenilirliği sağlamak amacıyla kodlama işlemini yapan araştırmacıların güvenilirliği için ilk ve son sorunun kodlanmasında kodlayıcıların uyuşum yüzdesine bakılmıştır. Uyuşum yüzdesi: (tüm uyuşulan kategorilerin sayısı) / (tüm uyuşulan ve uyuşulmayan kategorilerin sayısı) formülüyle hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994, s. 64). Veriler formülde yerine konarak hesaplandığında, Güvenirlik katsayısı, "Okudukları anabilim dalını seçme nedenleriniz nedir?" sorusunda 0.91; "Öğretmen olarak atanmamak yaşamınızı nasıl etkiler?" sorusunda, 0.88 bulunmuştur.

Bulgular

Bu bölümde elde edilen bulgular veri çözümleme sonucunda ulaşılan tema ve kodlarla ayrıntı-

lı bir biçimde açıklanmakta, nitel yollarla elde edilen doğrudan alıntılardan çarpıcı ifadelerle desteklenmekte ve katılımcıların kategorilere katılm frekanslarıyla birlikte verilmektedir.

Okudukları Anabilim Dalını Seçme Nedenleri

Öğretmenlik mesleğini seçmede birçok etken etkili olmaktadır. Bu etkenleri “isteyerek” ve “zorunlu” seçme şeklinde iki temel kategoriye ayırmak mümkündür. Katılımcıların %59,73’ü (89 kişi) okudukları alanı isteyerek seçtiklerini belirtmektedir. Bu katılımcıların %34,22’sinin (51 kişi) seçimlerinde; “alanı sevmeye, ilgi duymaya, merak etmeye ve sevdikleri alanda çalışarak mutlu olacaklarını düşünmeleri” etkili olmaktadır. Bu durumu bir katılımcı “Matematik en sevdiğim ders, matematik okumanın ve hayatımı matematik öğretmekle kazanmanın beni yaşam boyu mutlu edeceğini düşündüm.” (105K, İM) biçiminde açıklamaktadır. Seçtikleri alanda öğretmen olarak atanma olasılığının yüksek olması, kolaylıkla iş bulabilme düşüncesi de etkili olmaktadır. Katılımcıların %21,47’sinin (32 kişi) seçiminde ise “öğretmen olma isteği” etkili olmaktadır. Bu adaylar, öğretmenliği kişisel özelliklerine ve yeteneklerine uygun bulduklarını, öğretmenlikte mutlu olacaklarını düşündüklerini ve çocukları çok sevdiğini vurgulamaktadır. Örneğin bir katılımcı “En iyi yapabileceğim meslek.” (87K, SÖ) ifadesini kullanmaktadır. Öte yandan öğretmen olmak istediği halde bazı katılımcıların daha önce düşünmedikleri bir dalı seçmek durumunda kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu durumu bir katılımcı “Öğretmenlik sevdiğim bir meslek, ancak kimyaya hiç düşünmemiştim. ÖSS puanıma göre tercih yaptım.” (134K, Kimya) biçiminde dile getirmektedir. Katılımcıların %2,68’i (4 kişi) çocukluk döneminde başlayan öğretmen olma hayalini veya yaşamda yapmak istediklerini gerçekleştirmek için öğretmenliği “ideal meslek olarak gördükleri”; %1,81’i (2 kişi) de ilköğretim veya lise döneminde bir öğretmenini “model aldığı” için seçtiğini belirtmektedir.

Katılımcıların %40,27’si (60 kişi) okudukları anabilim dalını “seçmek zorunda kaldıklarını” belirtmektedir. Bu katılımcıların %18,12’si (27 kişi) başka bir mesleği veya istedikleri öğretmenlik dalını seçmeye “ÖSS puanları yetmediği” için, ilgi duymadıkları veya daha az ilgilendikleri dalı seçmek zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Bu durumu bir katılımcı “Puanım istediğim mühendislik ve mimarlık bölümüne yetmedi. Fiziksel seviyem ve öğretmenlikte iş garantisi olduğunu düşündüğüm için fizik öğretmenliğini seçtim.” (21K Fi-

zik); bir diğeri de “İngilizce öğretmenliğine puanım yetmediği için, Almanca öğretmenliğini seçtim.” (9K Alm) şeklinde açıklamaktadır. Katılımcıların %14,09’u (21 kişi) da ilgi, yetenek ve isteklerine uygun görmedikleri, başka bir ifadeyle beklentilerini karşılamayacağını düşündükleri halde “açıkta kalmamak, bir meslek sahibi olmak, iş bulma kolaylığı veya iş garantisi olduğu düşüncesiyle” öğretmenliği seçmek zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Örneğin bir katılımcı “İstediyim bölüme girmeye puanım yetmedi. Tercih edebileceğim bölümler arasında gelecek kaygısı en az, iş bulma olanağı en fazla bölüm olduğu için” (29K, OÖ) seçtiğini belirtmektedir.

Katılımcıların %6,71’i (10 kişi) de “mezun oldukları lise, üniversiteye giriş sistemi” veya “başka seçenekleri olmadığı” gerekçesiyle okudukları alanı seçmek zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Örneğin bir katılımcı “Almanya’da okudum, büyüdüm. Türkiye’ye kesin dönüş yaptığımda başka alternatif yoktu. Bilinçli ve istekli gelmedim, sadece şartlar öyle gerekti.” (10K, Almanca) ifadesini kullanmaktadır. Katılımcıların %1,34’ü (2 kişi) ise ailesinin isteği ve zorlaması nedeniyle okuduğu anabilim dalını istemeden seçtiğini belirtmektedir.

Öğretmenlik Yapma İsteğine İlişkin Görüşler

Öğretmenlik yapmayı katılımcıların %87,25’i (130 kişi) istediğini, %6,04’ü (9 kişi) istemediğini, %5,37’si (8 kişi) yapmak zorunda olduğunu belirtmekte, %1,34’ü de (2 kişi) kararsız görünmektedir. Buna karşın seçme şansı olması durumunda, katılımcıların %49,66’sı (74 kişi) öğretmenlikten başka bir mesleği seçmeyeceğini, %50,34’ü (75 kişi) seçebileceğini belirtmektedir.

Seçme şansı olması durumunda, öğretmenlikten başka bir mesleği seçmeyeceğini belirten katılımcıların %4,70’i (7 kişi) seçmeme nedenini açıklamamaktadır. Neden belirten katılımcıların %31,54’ü (47 kişi), öğretmenlik mesleğini “kendisine uygun görmemesi, sevmemesi, bilerek ve isteyerek seçmesi” olarak ifade etmektedir. Örneğin öğretmen olmak istediği halde alanında atama olmadığı için devlet okullarında öğretmenlik şansı olmadığını vurgulayan bir katılımcı bu durumu “Öğretmenlik yapmayı çok istiyorum. Ama alanım buna şans tanımıyor. Seçme şansım olsa okul öncesi öğretmenliğini isterdim. Çünkü hem ona daha yatkınım hem de iş alanı var.” (11K, Almanca) şeklinde açıklamaktadır. Katılımcıların %13,42’si (20 kişi) de öğretmenliği “ideal meslek” olarak gördüğü, öğretmenlikte mutlu olacağına ve doyum alacağına inandığı için

başka bir mesleği seçmek istememektedir. Örneğin katılımcılardan biri “Beş yaşımdan beri öğretmen olacağım günü bekliyorum. On defa dünyaya gelsem yine öğretmen olurum.” (30E, OÖ) ifadesini kullanmaktadır.

Seçme şansı olması durumunda, öğretmenlikten başka bir mesleği seçebileceğini belirten katılımcıların %2,68’i (4 kişi) seçme nedenini belirtmektedir. Neden belirten katılımcıların %20,80’i (31 kişi), bu durumu; öğretmenliği “kendisine uygun bir meslek olarak görmemesi, ilgi alanının öğretmenlikten farklı olması, ilgisini daha fazla çeken mesleklerin olması” gibi nedenlere bağlamaktadır. Örneğin bir katılımcı “Seçme şansım olsaydı astronomiyle ilgilenmek isterdim.”(15E, Coğrafya) ifadesini kullanmaktadır. Katılımcıların %12,08’i (18 kişi) de “öğretmenliğe atanmada ve iş bulmada sıkıntı yaşanması” nedeniyle seçme şansları olması durumunda; “iş olanakları geniş, kolay iş bulabilecekleri, çalışma koşulları daha rahat” bir mesleği seçebileceklerini belirtmektedir. Bu katılımcılardan bazıları alanlarında atama yapılmadığı için başka mesleklere yönelmelerini kaçınılmaz görmektedir. Örneğin bir katılımcı “Öğretmenlik yapmak istiyorum fakat bu ülkede istediğiniz için değil, zorunlu olduğunuz için bir mesleği yapıyorsunuz. Atama olmadığı için öğretmenlik zor ihtimal, dolayısıyla başka bir mesleği seçmek kaçınılmaz.” (123K, Fransızca) ifadesini kullanmaktadır. Katılımcıların %9,40’i (14 kişi) ise öğretmenlik mesleğinin “statüsünün düşük, öğretmenin aldığı ücretin az olduğu ve öğretmene değer verilmediği” gerekçeleriyle farklı bir mesleği seçebileceğini belirtmektedir. Bu durumu bir katılımcı, “Mühendislik, tıp veya eczacılık seçerdim, hem maddi yönden hem de hayat koşulları daha iyi.” (128E İFN) şeklinde açıklamaktadır. Ayrıca, katılımcıların %5,37’si (8 kişi) “ideal” olarak gördüğü mesleği seçeceğini belirtmektedir. Örneğin bir katılımcı “Tek hayalim mimarlıktı, puanım yetmedi.” (25K, Biyoloji); ifadesinin kullanmaktadır.

Kadro-Şöleşmeli Öğretmen İstihdamına İlişkin Görüşler

Katılımcıların %80,54’ü (120 kişi) sözleşmeli öğretmenliğe karşı çıkarak, tüm öğretmenlerin kadro-şöleşmeli olması ifade etmektedir. Bu katılımcıların %38,92’si (58 kişi) tüm öğretmenlerin kadro-şöleşmeli atanmasını vurgulayarak, sözleşmeli öğretmenliğe karşı çıkmaktadır. Aynı fakülteden aynı dönemde mezun olan ve aynı iş yapanların özlük haklarının farklı olmasını doğru bulmamaktadır. Katılımcılar sözleşmeli öğretmenlikle devletin kendile-

rini oyaladığını, bunun da kendilerinde moral bozukluğu ve güdü kaybı yarattığını düşünmektedir. Sözleşmeli öğretmenliği devletin verdiği eğitim güvenmemesi olarak görmektedir. Örneğin bu durumu bir katılımcı “Devletin puanını yetmiyor diyerek kadrolu atamaya değer bulmadığı insanları, neden sözleşmeli çalıştırdığını anlamak mümkün değil.” (106K, İM) şeklinde açıklamaktadır. Katılımcıların %16,78’i (25 kişi) sözleşmeli öğretmenliği ucuz işgücü elde etme politikası, emek sömürsü, eşitlik ilkesine ve insan haklarına aykırı, adaletsiz ve kabul edilemez bir uygulama olarak görmektedir. Uygulamayı onur kırıcı ve üzücü olarak niteleyen katılımcılar, uygulamayla işin maddi boyutunun öne çıkarılarak, insani boyutun gözdürüldüğünü düşünmektedir. Örneğin bir katılımcı “İnsanların emeğini sömürmekten başka bir şey değil.” (130K İFN); bir diğeri “Onur kırıcı, insanları sınıflamaya, çalışmada şartlarını ağırlaştırma-ya yönelik bir uygulama.” (144K, Resim) ifadesini kullanmaktadır. Ayrıca katılımcıların %6,71’i (10 kişi), sözleşmeli öğretmenliğin eğitimin kalitesini düşürdüğüne ve öğretmenlik mesleğine zarar verdiğine inanmaktadır. İş güvencesi olmamasının çalışma verimini ve başarıyı düşüreceğini belirtmektedir. Bu durumu bir katılımcı “Sözleşmeli öğretmenlik fabrika işçiliğinden farklıdır. Öğretmenliğin önemini yitirmesine sebep oluyor.” (30E OÖ) şeklinde açıklamaktadır. Bununla birlikte sözleşmeli öğretmenliğe karşı oldukları vurgulayan katılımcıların %18,12’si (27 kişi) işsiz kalmaktansa sözleşmeli çalışmaya razı görünmektedir. Bu katılımcılar kadronun her öğretmenin hakkı olduğunu, atanmamaktansa sözleşmeli çalışmayı bir çıkış kapısı olarak gördüklerini ve açta kalmamak için sözleşmeli öğretmenliği kabul etmek zorunda olduklarını belirtmektedir. Örneğin bir katılımcı, “Sözleşmeli olmak hiç olmamaktan iyidir.” (23K, Fizik) ifadesini kullanmaktadır.

Öte yandan katılımcıların %6,04’ü (9 kişi) kadro-şöleşmeli öğretmenlik ayrımı hakkında yargıda bulunmak yerine, asıl sorunu öğretmen gereksinimine karşı yeterli atama yapılmaması olarak görmekte; %2,01’i (3 kişi) de tüm öğretmenlerin aynı statüde, kadro-şöleşmeli sözleşmeli olması gerektiğini düşünmektedir. Katılımcıların yalnızca %2,68’i (4 kişi) kadronun insanları tembelleştirdiğine, sözleşmeliğin verimi artıracığına ve tüm öğretmenlerin sözleşmeli olması gerektiğine inanmaktadır. Katılımcıların %8,72’si (13 kişi) kadro-şöleşmeli öğretmenlik hakkında bir fikri ve özlük hakları konusunda bilgilerinin olmadığını belirtmektedir.

Ülkenin Her Yerinde Görev Yapmaya İlişkin Görüşler

Atanması halinde katılımcıların %63,09'u (94 kişi) ülkenin her yerinde görev yapacağını belirtmektedir. Bu katılımcıların %2,01'i (3 kişi) bunun için bir neden belirtmemektedir. Neden belirten katılımcıların %24,16'sı (36 kişi) "işsiz kalmamak, mesleğe başlamak için istemediği halde, içinde bulunduğu koşulların zorlaması ve başka seçenekleri olmadığı" gerekçesiyle ülkenin her yerinde görev yapabileceğini belirtmektedir. Bu katılımcılar ailelerine, büyük şehirlere yakın olmak istediklerini ancak yer seçme gibi bir şansları olmadığını, atanmanın çok büyük bir şans olduğunu ve bu şansı kaçırmamak için ülkenin her yerine gitmek zorunda olduklarını düşünmektedir. Bu durumu bir katılımcı "Açıkta kalmamak için neresi olursa olsun görev yaparım." (89K SÖ); bir diğeri "Öyle bir noktaya geldik ki hayaller, umutlar besleyecek durumda değiliz. Bir an önce hayata atılma adına giderim." (27E Biyoloji) şeklinde açıklamaktadır. Bununla birlikte katılımcıların %22,15'i (33 kişi), herkesin eşit eğitim hakkı ve her yerde eğitime gereksinim olduğuna, öğretmenliğin koşulların güçlüğüne bakmadan görev yapmayı gerektirdiğine ve bir özveri mesleği olduğuna inandıkları gibi "idealist düşüncelerle" ülkenin her yerinde görev yapmaya hazır olduklarını belirtmektedir. Bu durum için bir katılımcı "Doğu-batı gibi ayrımlar yaparsam kendimle çelişirim. Dini, ırkı ne olursa olsun insan insandır." (117K, PDR) ifadesini kullanmaktadır. Katılımcıların %14,76'sı (22 kişi) ise ülkenin birliği, bütünlüğü, vatanın kutsallığı ve bölünmezliği gibi "milliyetçi duygularla", ülkenin her yerinde seve seve görev yapacağını belirtmektedir. Bu durumu bir katılımcı "Bu vatanın her yeri benim için kutsaldır. Ülkenin her karışına canım feda olsun." (140E DKAB) şeklinde açıklamaktadır.

Katılımcıların %34,23'ü (51 kişi) ülkenin her yerinde görev yap(a)mayacağını ifade etmektedir. Bu katılımcıların %2,68'i (4 kişi) yapmama nedenini belirtmemektedir. Neden belirten katılımcıların %12,08'i (18 kişi) Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde "can güvenliği" tehlikesi olduğu gerekçesiyle görev yapmak istemediklerini belirtmektedir. Bu durumu için bir katılımcı "Can güvenliğimi tehlikeye düşürecek yerlerde görev yapmam." (90K SÖ) ifadesini kullanmaktadır. Katılımcıların %11,41'i (17 kişi) de "sosyal yaşamın sınırlı olduğu", belli bir yaşam standardına uymayan şehirlerde görev yap(a)mayacağını belirtmektedir. Bu durumu bir katılımcı "Kişisel gelişimim, sosyal hayatım, çocuklarımı yetiştireceğim ortam be-

nim için önemli." (32K OÖ) şeklinde açıklamaktadır. Ayrıca katılımcıların %8,05'i (12 kişi) ailesine ve kendi kültürüne yakın bir yerde çalışmak istediği gerekçesiyle ülkenin her yerinde görev yap(a)mayacağını belirtmektedir. Örneğin bir katılımcı "Farklı kültür ve yaşama şekillerine ayak uydurabileceğimi sanmıyorum." (109K İM) ifadesini kullanmaktadır. Katılımcıların %2,68'i (4 kişi) ise henüz karar vermediğini, atandığı dönemdeki koşullara göre görev yapıp yapmayacağı karar vereceğini belirtmektedir.

KPSS ve Öğretmen Atamalarına İlişkin Görüşler

KPSS ve öğretmen atamalarını dikkate alarak, mesleki gelecekleri hakkında katılımcıların %80,54'ü (120 kişi) "olumsuz" düşünceler taşımaktadır. Bu katılımcıların %27,52'si (41 kişi) mesleki geleceğinin KPSS'ye bağlı olduğunu, çok fazla öğretmen adayının atama beklemesine karşın, çok az atama yapılmasının mesleki geleceklerini belirsiz kıldığını, bunun da kendilerini kaygılandırıldığını belirtmektedir. Örneğin bir katılımcı "Bu mesleği yapmak benim için vazgeçilmez, ancak KPSS'yi aşmazsam en büyük ideallerimden birine ulaşamamış olacağım. Bu bende yoğun kaygı yaratıyor." (137K Kimya) ifadesini kullanmaktadır. Katılımcıların %19,46'sı (29 kişi) da öğretmen olarak mesleki geleceklerinin büyük olasılıkla olmayacağını düşünmektedir. Bu katılımcılar, mesleki geleceklerinin devlet okullarında öğretmen olmalarına bağlı olduğunu, ancak atanmalarının çok zor olduğunu; atanmalarında mesleki geleceklerinin de büyük olasılıkla olmayacağını, farklı bir iş yapmak zorunda kalacaklarını belirtmektedir. Öğretmen gereksinimine karşın yeterince atama yapılmadığı için çok umutlu olmadıklarını, KPSS'de başarılı olma şansını çok az gördüklerini vurgulamaktadırlar. Bazı dallarda gereksinimden fazla öğretmen yetiştirilmesi nedeniyle ya başka mesleklerle yönelecekleri ya da işsiz kalacaklarını düşünmektedirler. Örneğin bir katılımcı "Atamalarda umutlu değilim. Puanların yükselmesi, atamaların kısıtlı olması iç karartıcı bir durum. Ders çalışma isteğini azaltıyor. İhtiyaç kadar öğretmen yetiştirilmelidir." (42K İSB) ifadesini kullanmaktadır.

Ayrıca, katılımcıların %18,12'si (27 kişi) KPSS'yi "gereksiz, çok saçma ve yıpratıcı" bir sınav olarak görmekte; psikolojilerini bozduğunu ve atamaların bu sınava bağlı olmasının kendilerini alan bilgisinden ve sosyalikten uzaklaştırdığını düşünmektedirler. Bu durumu bir katılımcı "KPSS kelimesini duymak istemiyorum. Herkes onun için dershaneye gidiyor. Bölümü dışında tüm gereksiz derslere çalı-

şyor, kendi bölüm derslerine odaklanmıyor. Kimse de çıkıp saçmalık bu demiyor. Bir ara KPSS yüzünden fenalık geçirmiştin. Basını ayarlayıp ayaklanacağım diye... KPSS iyi öğretmen seçmiyor. İngilizcemi ölçüp almıyor, İngilizce öğretmenliği ölçüp atamıyor. Yüksek endişe için süper tasarlanmış, tam bir saçmalık, kaldırılın. İngilizce cümle kuramayan biri KPSS de birinci olarak atanabilir. Niye bunu yetkili kişiler anlamıyor? Delireceğim.” (61K İngilizce) ifadesini kullanmaktadır. Katılımcıların %8.72’si (13 kişi) ise mesleki gelecekleri hakkında karamsar olduklarını, geleceklerinin karanlık ve bunalımlı olacağını belirtmektedir. Bu katılımcılar sınavda yüksek puan almanın bir işe yaramadığını KPSS ile öğretmen atamasını yanlış bulduklarını, mevcut durumun mesleki gelecekleri hakkında karamsar olmalarına neden olduğunu vurgulamaktadır. Bu durumu bir katılımcı “Geleceğimi sonu görülmeyen karanlık bir yola benzetiyorum. Atamalar çok sınırlı hatta bazı yıllar yok. Bu yüzden geleceğim karanlık ve bunalımlı olacak.” (23K Fizik) şeklinde açıklamaktadır. Öte yandan katılımcıların %6.71’i (10 kişi) öğretmen olma umudu taşımamaktadır. Bu katılımcılar alanlarında çok az atama yapıldığını veya hiç yapılmadığını bu yüzden öğretmen olarak mesleki geleceklerinin olmadığını belirtmektedir. Örneğin bu durum için bir katılımcı “Öğretmenlikten geçtim, polisliğe çalışıyorum.” (76E Türkçe) ifadesini kullanmaktadır.

Mesleki gelecekleri, öğretmen atamaları ve KPSS konusunda katılımcıların %19.46’sı (29 kişi) “olumlu” düşünceler taşımaktadır. Bu katılımcıların %14.09’u (21 kişi) atamaları konusunda umutlu olduklarını ve kendi alanları için karamsar olmadıklarını belirtmektedir. Bu katılımcıların daha çok ataması yapılan dallardaki (OÖ, PDR, BÖT, İngilizce) öğretmen adayları oldukları gözlenmektedir. Bu durumu bir katılımcı “KPSS zor ve eyleyici bir sınav ama en azından şimdilik İngilizce öğretmeni en çok atanan ikinci bölüm. Atanabilir miyim diye değil en iyi nereye atanabilirim diye düşünüyorum ve geleceğe dair umutluyum.” (62K, İngilizce) şeklinde açıklamaktadır. Katılımcıların %3.36’sı (5 kişi) da atamalarda sorun yaşamayacağını, önünü açık ve mesleki geleceğini parlak görmekte; %2.01’i (3 kişi) ise KPSS’nin gerekli olduğunu ancak, öğretmenlik branşına göre uyarlanması gerektiğini düşünmektedir.

Öğretmen Olarak Atanmamanın Yaşamını Nasıl Etkileyeceğine İlişkin Görüşler

Katılımcılar %90.60’i (135 kişi) öğretmen olarak atanmasının, yaşamını çok olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Bu katılımcıların %8.72’si (13 kişi)

bu etkinin nasıl olacağını açıklamamaktadır. Neden belirlen katılımcıların %20.80’ini (31 kişi) bu durumun kendisini ve ailesini “maddi ve manevi” anlamda çok olumsuz etkileyeceğini, yaşamının öğretmen olmasına bağlı olduğunu, işsiz kalmasının çok kötü bir durum ve verdiği emeğinin boşa gitmesi, kurmaya çalıştığı hayatın, düzenin yıkımı anlamına geleceğini belirtmektedir. Bu durumu bir katılımcı “Şu an bile bu sorun beni yeterince strese sokuyor. Her ayın sonunu getirememek o kadar zor ki! Bir de tamamen eşinizin, ailenizin üzerinden geçirmek, mesleğinizi yapamamak insanın içini o kadar acıtıyor ki!” (25K, Biyoloji) şeklinde ifade etmektedir. Katılımcıların %20.80’ini (31 kişi) de atanmamasının çok olumsuz psikolojik sonuçlar doğuracağını düşünmektedir. Bu olumsuz psikolojik sonuçları, katılımcıların %5.37’si (8 kişi) hayal kırıklığı yaşayacağı; %3.36’sı (5 kişi) psikolojisinin bozulacağı; %2.68’i (4 kişi) bunalıma sürükleneceği; %2.01’i (3 kişi) boşluğa düşeceği, sıkıntılı ve zor zamanlar yaşayacağı; %2.01’i (3 kişi) yaptığı yanlış tercihten dolayı kendisine karşı suçluluk, pişmanlık duyacağı; %2.01’i (3 kişi) kendisini değersiz, işe yaramaz hissedeceği; %2.01’i (3 kişi) mutsuz ve neşesiz bir insan olacağı; %1.34’ü (2 kişi) de depresyona gireceği şeklinde belirtmektedir. Ayrıca katılımcıların %14.09’u (21 kişi) atanmaması durumunda emeği boşa gideceği için çok üzüleceğini belirtmektedir.

Katılımcıların %10.74’ü (16 kişi) atanmamasının hayatının akışını değiştireceğini, planlarını alt-üst edeceğini ve bunun kendisi için çok büyük bir yıkım olacağını vurgulamaktadır. Örneğin bir katılımcı “Nişanlıyım, atanamazsam evlenemeyeceğim.” (45E İSB) ifadesini kullanmaktadır. Katılımcıların %9.40’i (14 kişi) ise yaşam planlarının değişeceğini ve başka bir mesleğe yönelmek zorunda kalacağını belirtmektedir. Bu durumu bir katılımcı “Atanamazsam baba mesleği olan tır şoförlüğü yapmak zorundayım. Bütün emeğim, çabam boşa gider, ilkokul mezunu babamla aynı mesleği yaparım.” (135E Kimya) şeklinde ifade etmektedir. Katılımcıların %4.70’i (7 kişi) de öğretmen olarak atanmaması durumunda ailenin ve yakın çevrenin baskısı üzerinde hissedeceğini, bunun da kendisini çok olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Kritik bir bulgu da katılımcıların %1.34’ünün (2 kişi) yaşamlarının öğretmen olmalarına bağlı olduğunu, atanmalarını durumunda hayattan kopacaklarını belirtmeleridir. Örneğin bu katılımcılardan biri “Atanamazsam hayatım diye bir şey kalmaz, her şey biter.” (79K Türkçe) ifadesini kullanmaktadır. Buna karşın katılımcıların yalnız %9.40’i (14 kişi) öğretmen olarak atanmamasının yaşamında çok fazla değişiklik yaratmayacağını ve yaşamını olumsuz etkilemeyeceğini düşünmektedir.

Tartışma

Bu çalışma, öğretmen adaylarının mesleki geleceklerini nasıl gördüklerini ve atanmalarında durumlarında yaşamlarının nasıl etkileneceğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. *Ulaşılan sonuçlardan ilki*, okudukları alanı katılımcıların %60'ı isteyerek, %40'ı zorunlu olarak seçmektedir. İsteyerek seçmede alanı sevmeye, alana ilgi duyma; öğretmen olma isteği; öğretmenlik hayalini gerçekleştirme ve model alma etkili olmaktadır. Zorunlu seçmede ise ÖSS puanının okuduğu bölüme yetmesi; bir meslek sahibi olmak, açıkta kalmamak, iş garantisi olduğunu düşünmek; koşulların itmesi ve ailenin isteği etkili olmaktadır. Bu sonuç, Türk Eğitim Derneği [TED] (2009) tarafından yapılan bir araştırmada, sınıf öğretmenlerinin %38,8'inin, dal öğretmenlerinin ise %32,2'sinin kendi ilgi ve isteği dışında zorunluluklardan kaynaklanan nedenlerle öğretmenlik mesleğine seçtikleri bulgusuyla paralellik göstermektedir. Bu sonuç, öğretmenliğin nasıl daha fazla çekici hale getirilebileceğinin ve daha çok istekli olanların alana çekilebileceğinin, ortaya çıkarılmasını gerekli kılmaktadır.

İkincisi, öğretmenlik yapmayı, katılımcıların %87'si isterken, %6'sı istememekte, %5'i de yapmak zorunda olduğunu belirtmektedir. Buna karşın seçme şansları olması durumunda, katılımcıların yaklaşık yarısı öğretmenlikten başka bir mesleği seçebileceğini düşünmektedir. Bu durumda katılımcıların ancak yarısının öğretmenlik mesleğine bağlı olduklarını söylenebilir. Başka bir mesleği seçmeyeceğini ifade edenler; öğretmenliği kendilerine uygun bir meslek olarak düşünmekte, ideal bir meslek olarak görmekte, öğretmenlikte mutlu olacaklarına ve doyum alacaklarına inanmaktadır. Başka bir mesleği seçebileceğini belirtenler, ilgi alanlarının farklı olmasını ve öğretmenliği kendilerine uygun bir meslek olarak görmemelerini; atanmada ve iş bulmada sıkıntı yaşanmasını; öğretmenliğin statüsünü ve maddi getirisini doyurucu bulmamalarını ve ideali olan mesleği yapma isteğini neden olarak göstermektedir.

Bu sonuçlar Kılıç ve Kuyumcu'nun (2008), öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun, öğretmenliği rahat bir meslek ve garanti bir iş olması ve mesleği sevmeye gerekçeleriyle atandıkları takdirde öğretmenlik yapmak istedikleri bulgusuyla tutarlı görünmektedir. Temizkan'ın (2008) Türkçe öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine ilgi duyma konusunda genel olarak olumlu tutumlar geliştirdikleri bulgusuyla da paralellik göstermektedir. Öte yandan Gök ve Okçabol'un (1998) çalışan öğretmenlerin %30'unun "fırsatını bulsalar öğret-

menlikten ayrılmak" istedikleri bulgusuyla bu araştırmada ulaşılan seçme şansları olması durumunda, katılımcıların yaklaşık yarısının öğretmenlikten başka bir mesleği seçebileceklerini belirtmeleri, öğretmenlik mesleğine bakışın giderek olumsuzlaştığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, bazı ülkelerde öğretmenlerin geleneksel olarak düzenlenen kamu imajı ve göreceli yüksek statülerinin düştüğü (Mulryan-Kyne, 2007) görüşünü desteklemektedir.

Üçüncüsü, bildiği gibi MEB, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) 4. maddesinin (B) bendine dayanarak sözleşmeli öğretmen istihdam etmektedir. Sözleşmeli öğretmenler de kadrolu öğretmenlerle aynı okullardan mezun olup aynı sınıva girmekte ve aynı işi yapmaktadır. Sözleşmeli öğretmenlerin eş durumu dışında il içinde ve dışında yer değiştirebilme olanakları bulunmamaktadır. Kadrolu öğretmenlerin 657 sayılı DMK'da öngörüldüğü şekilde kıdem ve derece ilerlemelerine bağlı maaşları artarken sözleşmeli öğretmen bundan yararlanamamaktadır. Kadrolu öğretmenlerin ek ders ücretlerinden sigorta primi kesintisi yapılmazken, sözleşmeli öğretmenlerin ek ders ücretleri üzerinden sigorta primi kesintisi yapılmaktadır. Bu durum, sözleşmeli ve kadrolu öğretmen arasındaki sosyal güvence farklılığını açığa çıkarmaktadır. Sözleşmeli personel, 5510 sayılı Kanun'un 4/a maddesine göre sigortalı sayılırken, kadrolu öğretmen aynı kanunun 4/c maddesine tabi sigortalı kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle sözleşmeli öğretmenler SSK'lı, kadrolu öğretmenler Emekli Sandığı'na bağlı sosyal güvenceler elde etmektedir. Her ne kadar sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında toplanmasıyla sigortalılar arasında büyük ölçüde norm birlikteliğine gidilmiş olsa da bu nitelikte farklılıklar sürmektedir. Mali haklara yönelik başka bir farklılık da eş, çocuk ve doğum yardımlarında göze çarpmaktadır. Sayılan bu yardımlar kadrolulara 657 sayılı Kanun'a göre verilmekteyken, sözleşmeliler bu haklardan yararlanamamaktadır. Ayrıca sözleşmeli öğretmenlerin kariyer ilerlemelerinde de kısıtlamalar söz konusudur. Örneğin çalışma statüleri gereği sözleşmeli öğretmenlerin yönetici olarak görevlendirilmeleri mümkün değildir.

Bu durum katılımcıların %81'inin sözleşmeli öğretmenliğe karşı çıkarak tüm öğretmenlerin kadrolu; %3'ünün tüm öğretmenlerin sözleşmeli; %2'sinin aynı statüde ya sözleşmeli ya da kadrolu olması gerektiğini düşünmelerini anlaşılır kılmaktadır. Bu katılımcıların %39'u kadroyu bir hak olarak görmekte, tüm öğretmenlerin kadrolu atanmasını istemekte, aynı fakülteden aynı dönemde mezun olan

ve aynı işi yapanların özlük haklarının farklı olmasını doğru bulmamaktadır. Katılımcıların %17'si ise sözleşmeli öğretmenliği ucuz işgücü elde etme politikası, emek sömürüsü, eşitlik ilkesine ve insan haklarına aykırı, adaletsiz, onur kırıcı, kabul edilemez bir uygulama olarak görmekte; %7'si de eğitimin kalitesini ve başarıyı düşüreceğini ve mesleğe zarar vereceğini düşünmektedir. Buna rağmen katılımcıların %18'i sözleşmeli öğretmenliği bir çıkış kapısı olarak görmekte ve açıkta kalmamak için kabul etmek zorunda kalacaklarını ifade etmektedir. Bu durum, öğretmenlerde mesleğe ve kuruma bağlılık ve adanmışlık duygularının gelişmesini engeller nitelikte görülmektedir. Çünkü örgütsel adaletin adil dağıtımı yüksek düzeyde örgütsel bağlılık yaratırken, örgütte farklı davranış, yaklaşım veya uygulamalara maruz bırakılma algısının bağlılığı önemli ölçüde zayıflatmaktadır (DeConinck ve Stilwell, 1996).

Bu durumda, tüm öğretmenlerin kadrolu atanmasını kamu yararına olduğu; aksi halde öğretmen adaylarının mesleki tutumlarının olumsuz etkilebileceği ve öğretmenlik mesleğinin zarar görebileceği söylenebilir. Çünkü eğitim sistemindeki insan gücü yeterliklerinin düşük olması, büyük ölçüde istihdam politikasına bağlanmaktadır (Uluğ, 1998). Milli Eğitim Bakanı, TBMM'de öğretmen istihdamına ilişkin bir soru önermesine verdiği yanıtta, 22.02.2010 tarihi itibarıyla MEB'e bağlı çalışan öğretmenlerin 549.586'sının kadrolu, 67.777'sinin sözleşmeli, 61.551'inin ise ücretli statüde görev yaptığını, 86.190 öğretmen açığı olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte bakan, ek ders ücreti ile birlikte bir öğretmene aylık net 1610 lira, sözleşmeli öğretmene 1580 lira ücret verildiğini, haftada 25 saate kadar derse giren ücretli öğretmene ise 587,26 lira ücret ödendiğini açıklamıştır ("Din öğretmenleri fark attı", 2010). Bu durum öğretmen istihdamında bir karmaşa görüntüsü çizmekle birlikte, ataması yapılmayan öğretmenlerin üçte bir oranında bir ücretle çalıştırıldıklarını da göstermektedir. Bu durum, hem insani hem de eğitim açısından üzerinde oldukça düşünülmesi, tartışılması gereken bir olgu olarak görülmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının sözleşmeli öğretmenliğe rıza göstermelerini de anlaşılır kılmaktadır.

Dördüncüsü, katılımcıların yaklaşık üçte ikisi ülkenin her yerinde görev yapabileceğini düşünmektedir. Bu katılımcıların %24'ü işsiz kalmamak, mesleğe başlamak ve içinde buldukları koşulların zorlamasıyla istemeden; %22'si idealist düşüncelerle; %15'i milliyetçi duygularla; %2'si de neden belirtmeksizin ülkenin her yerinde görev yapacağını

açıklamaktadır. Buna karşın katılımcıların yaklaşık üçte biri ülkenin her yerinde görev yapmayacağını veya yapamayacağını belirtmektedir. Bu katılımcıların %12'si can güvenliği olmadığı gerekçesiyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde; %11'i sosyal yaşamın sınırlı olduğu şehirlerde; %8'i de ailesine ve kültürüne uzak yerlerde görev yap(a)mayacağını düşünmektedir.

Bu sonuç, öğretmenlerin belli bölge veya şehirlerde kalıcı olmayacaklarını, bunun da eğitimin sürekliliği açısından olumsuzluk yaratacağını göstermektedir. Başka bir ifadeyle istemeden bu bölgele atanan öğretmenler ya göreve başlamayacaklar ya da başladıktan sonra orada ayrılmanın yollarını arayacaklardır. Bu durumda öğretmenlerin verimli çalışmalarını sağlamak güçleşecek, gerçekleştirilen eğitim de istenilen sonucu doğurmayacaktır. Bu olumsuzlukları gidermek veya en aza indirmek için öğretmenin yetiştirilmesi ve istihdamında olduğu kadar yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik olarak da ciddi önlemler alınmalıdır. Ancak bu önlemler sözleşmeli öğretmenlik gibi zorlamalarla sağlıklı bir yapıya kavuşturulamaz. Sorunun başta can güvenliği olmak üzere, sosyal, kültürel ve ekonomik parametrelerle bir bütün olarak çözümü aranmalıdır.

Beşincisi, katılımcıların yaklaşık beşte dördü mesleki gelecekleri hakkında olumsuz düşünceler taşımaktadır. Bu katılımcıların %28'i gelecekleri hakkında kaygı duymakta; %19'u öğretmen olarak mesleki geleceklerinin büyük olasılıkla kalacağını ve farklı bir iş yapmak zorunda kalacağını düşünmekte; %18'i KPSS'nin gereksiz, yıpratıcı ve çok saçma olduğunu, psikolojilerini bozduğunu, kendilerini alan bilgisinden ve sosyallikten uzaklaştırdığını vurgulamaktadır. Ayrıca, katılımcıların %9'u mesleki geleceklerini karanlık ve bunalımlı görmekte; %8'i alanında hiç atama yapılmadığını veya çok az yapıldığını bu yüzden mesleki geleceklerinin olmadığını ve iş bulmada zorlanacaklarını düşünmektedir. Buna karşın katılımcıların yaklaşık beşte biri mesleki geleceklerine ilişkin olumlu düşünceler taşımaktadır. Bunlar, daha çok ataması yapılan dallardaki katılımcılardır. Bu katılımcıların %14'ü atanacağına inandığını ve kendi alanı için karamsar olmadığını; %3'ü mesleki geleceğini parlak gördüğünü ve atanmada sorun yaşamayacağını; %2'si de KPSS'nin gerekli fakat düzeltilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Bu sonuçlar öğretmenlerin mesleki bilgi, beceri ve genel kültürünü ölçmek için farklı bir yeterlilik sınavının gerekliliğini ortaya koyduğu gibi, öğretmen yetiştirme ve istihdamı arasında bir denge ku-

rulmasının gerekliliğini de göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin çeşitli kaygılarının değerlendirildiği bir çalışmada “Geleceğimden kaygılanıyorum” ifadesinin ilk sırada çıkması (Kurt, 2008), bu çalışmada ulaşılan sonuçla tutarlı görünmektedir. Ülkede gereksinimden fazla öğretmen yetiştirilmesi, öğretmen gereksinimi olmasına karşın yeteri kadar atama yapılmaması ve bazı alanlarda hiç atama yapılmaması, öğretmen adaylarını ya başka mesleklere yönelmek ya da işsiz kalmak durumunda bırakacaktır. Oysa öğretmen yetiştirmeyle ülkenin öğretmen gereksinimi arasındaki uyumun sağlanması gerek insan kaynağının, gerekse ekonomik kaynakların etkin kullanımı bakımından büyük önem taşır. Bu bakımdan öncelikle öğretmen açığını kapatacak oranda daha fazla öğretmen ataması yapılmalıdır. Öğretmen gereksinimi az olan dallarda öğrenci kontenjanları azaltılmalı, öğretmen gereksinimi olmayan bölümler gözden geçirilmelidir. Kısacası öğretmen yetiştirme yeniden ele alınarak ülke koşullarına uygun olarak planlanmalıdır. Bu konuda görevli olan Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesinin, ülkenin önceliklerinin ve öğretmen açığı olan bölgelerin saptanması, her dal için gerekli olan öğrenci sayısının dağılımının yapılması, öğretmenlerin temini ve istihdamına için MEB ile işbirliği ve eşgüdüm içerisinde çalışma görevini (Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], 2010) yeterince yapmadığı söylenebilir. Nitekim MEB 2010-2014 Stratejik planda “Öğretmen yetiştirme ve istihdamında arz-talep dengesinin yeterince kurulamaması ve bazı bölgelerde yaşanan hızlı öğretmen değişimi” zayıf yönler arasında; “YÖK ile MEB arasındaki iletişim ve işbirliğinin yetersiz oluşu” da tehditler arasında sayılmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010).

Son olarak, katılımcıların %91’i öğretmen olarak atanmamaları durumunda emeklerinin boşa gideceğini, psikolojik, ekonomik, ailevi ve çevresel baskı açısından yaşamlarının çok olumsuz etkileneceğini düşünmektedir. Bu katılımcıların %21’i atanmamasının maddi ve manevi anlamda kendisini ve ailesini çok olumsuz etkileyeceğini; %21’i de psikolojik bakımdan bazı olumsuz sonuçlar doğuracağını belirtmektedir. Bu olumsuz sonuçların, hayal kırıklığı yaşama; psikolojisinin bozulması; bunalıma sürüklenme; boşluğa düşme, sıkıntılı ve zor zamanlar yaşama; yaptığı yanlış tercihten dolayı kendisine karşı bir suçluluk, pişmanlık duyma; kendisini değersiz ve işe yaramaz hissetme; mutsuz ve neşesiz bir insan olma veya depresyona girme şeklinde olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca katılımcıların %14’ü verdiği emek boşa gideceği için çok üzüleceğini; %11’i kendisi için büyük bir yıkım ola-

cağını; %9’u yaşamıyla ilgili planlarının değişeceğini, başka bir mesleğe yönelmek zorunda kalacağını; %5’i ailenin ve yakın çevrenin baskısını hissedeceğini; %1.34’ü ise (2 kişi) hayattan kopacağını düşünmektedir. Buna karşın katılımcıların %9’u öğretmen olarak atanmaması durumunda yaşamında çok fazla değişiklik olmayacağını ve yaşamının olumsuz etkilenmeyeceğini ifade etmektedir.

Bu sonuçlar, araştırma evrenindeki öğretmen adayları açısından bir açmazı, çaresizliği göstermektedir. Devlet ve onun kurumları açısından ise öğretmen adaylarına gelecek umudu verecek, bireysel ve toplumsal gereksinimlerini karşılayacak ve kendilerini geliştirmelerini sağlayacak olan mesleklerini yürütecek koşulları sağlamanın önemini göstermektedir. Zira günümüzde çalışma hakkı, bireylerin en önemli toplumsal hakları arasında sayılmaktadır. Toplumlar, yeteneklerine uygun bir işte çalışmak isteyen bireylere, bu olanağı sağlamakla yükümlü tutulmaktadır (Gündoğan, 1999). Çünkü iş insanın yaşamını sürdürmesi için gereksinim duyduğu geliri elde etmesini, kendisini mutlu ve bağımsız hissetmesini, dolayısıyla yaşamdan doyum almasını sağlayan bir olgudur (Gill, 1999; Yüksel, 2003). Bir işte çalışmak insanların psikolojik sağlıklarını ve gönenclerini olumlu yönde etkiler. Aynı zamanda bireyin bir işe yaradığı, toplumda statüsünün olduğu, emeğini değerlendirdiği duygusunu yaşamaya olanak sağlayarak yaşamını düzenler (Aytac ve Keser, 2002).

Genel olarak öğretmenlerin geldikleri sınıfsal sosyal tabaka göz önüne alındığında, katılımcıların bir kısmının bir iş ve meslek sahibi olmak için istemedikleri bir alanda eğitim almaları, kendilerini öğretmenlik yapmaya zorunlu hissetmeleri, istemedikleri yerde çalışmaya ve sözleşmeli öğretmenliğe rıza göstermeleri anlaşılır bir durum olarak görülmektedir. Buna rağmen atanmamaları beklentilerinin gerçekleşmemesine neden olacaktır. Böyle bir sonuçla karşılaşan ve bu sonucun değişmeyeceğine inanan adayların bir kısmının derin ekonomik ve psikolojik sorunlar yaşacakları açıktır. Araştırmalar işsizlerde gerek fiziksel gerek mental sağlık sorunları, gerekse bunlara bağlı komplikasyonların daha sık görüldüğünü, işsizlik süresi uzadıkça işsizliğin olumsuz sağlık sonuçlarını ağırlaştırdığını göstermektedir (Tüzün, 2006). Bazı katılımcıların “bunalıma sürükleneceğini” veya “hayattan kopacağını” ifade etmesi, vahim sonuçların ortaya çıkma olasılığını artırmaktadır. Nitekim basında bu tür haberlere rastlanmaktadır. Örneğin, 28.03.2010 tarihli Birgün Gazetesi’nde, Eğitim Emekçileri Derneği üyelerinin, ataması yapılmadığı için inti-

har eden öğretmen... için eylem yaptıkları ve yapılan açıklamada, o güne kadar 13 öğretmen adayının atanmadığı için bunalıma girerek yaşamına son verdiği belirtilmektedir ("İntihar eden," 2010).

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının sayısı artarken, mezunların istihdam oranı benzer bir artış göstermemektedir. Diğer etkenlerin yanı sıra bu durum öğretmen yetiştirme ve istihdamı arasındaki bağı yeterince kurulamamasından kaynaklanmaktadır. Bu bağı kurulmaması da yetişmiş insan gücünün işsizliğine, dolayısıyla ekonomik, psikolojik ve sosyal sorunlara neden olmaktadır. Bu durumda hem yetişmiş insan gücü hem de o insan gücünü yetiştirmek için harcanan kaynaklar amacına uygun kullanılmamaktadır. Bu bakımdan öğretmenin yetiştirilmesi ve istihdamına yönelik, ivedilikle çalışmalar yapılmasına ve bu alanın yeniden planlanmasına gereksinim duyulmaktadır. Bu konuda ülkeyi temsil edecek düzeyde farklı bölge ve üniversitelerdeki öğrencileri örnekleme alan, toplumsal beklentilere ve ülke gereksinimlerine yanıt verecek düzeyde, neden-sonuç ilişkisini kuran daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir.

Prospective Teachers' Ideas about Teacher Recruitment and Their Professional Future

İdris ŞAHİN^a

Dokuz Eylül University

Abstract

This research aimed to reveal how prospective teachers viewed their professional future and to discern how their lives would be affected in case they were not recruited as teachers. The research was conducted on senior students at Buca Faculty of Education. The sample of the research consisted of 149 senior students, including 82 girls and 67 males. The data were collected through a measurement instrument developed for this research, consisting of six open-ended questions. In data analyses, Miles' and Huberman's approach, namely "data reduction", "data display" and "conclusion verification", was made use of. Some of the results of the research could be outlined as follows: About 40% of the participants attended the programs they had chosen unwillingly, 87% would like to work as teachers, 81% thought that working on contract was not fair, 34% stated that they would not work everywhere in the country, %81 had negative ideas about their professional future, and 91% thought that their lives would be affected very badly in case they were not appointed as teachers.

Key Words

Prospective Teacher, Recruitment, Professional Future.

There are several reasons effecting students to choose teaching and a branch of teaching as a job. Students demand for education affected by the student characteristics, student's personal environment, the education system and the community outside of the education system (Harnnqist, 1978 cited in Ünal, 1996). However, due to the difficulty of being a student at university, some of the students have to choose the departments which they are a little or non-interested instead of choosing the ones they are really interested in. In addition,

recently not only being a student at university but also finding a job in their field of graduation has been a crucial problem.

Unemployment, which is perceived as an economic, political, and social problem by many countries (Kulik, 2000), has increased in a significant rate among university graduates (Ünal, 1990). Today, many university graduates work in different fields in order not to be unemployed. A university diploma no longer provides a job opportunity and this situation causes disappointment among educated people and reduces motivation in academic field (Güven, 2002). It was found that 27% of senior students in Middle East Technical University were anxious about unemployment (Gizir, 2005).

Unemployment has increased distinctly in Turkey. However, the quota of education faculties has been expanded more than 50% in the last two years (Eşme, 2009). But, being recruited or not determines the future careers of the prospective teachers. For example, the ministry of education who answered a proposal in Turkish Parliament explained that according to the results of 2008-2009 public personnel selection exam (Kamu Personeli

^a Ph.D. İdris Şahin is currently a research assistant at Buca Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Educational Administration and Supervision. His research interests include school development, job satisfaction, conflict management, school management and leadership, teacher training, and issues in higher education (such as problems, expectations, satisfaction of students). *Correspondence:* Dr. İdris ŞAHİN, Dokuz Eylül University, Buca Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Division of Educational Administration, Izmir/Turkey. E-mail: idris.sahin@deu.edu.tr & sahinidris@gmail.com Tel: +90 232 4204882/1624 Fax: +90 232 4204895.

Seçme Sınavı [KPSS]) there had been 312.232 teachers waiting for recruitment and 72.688 teaching positions to be fulfilled (Güçlü, 2010). Education Union stated that there were over 320.000 teachers waiting for their recruitment (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası [Eğitim Sen], 2010).

Unemployment results in many psychological and social problems. Being unemployed in spite of having the motivation and talent to work causes desperation, hopelessness, loneliness, and depression (Üngören & Ehtiyar, 2009). Having a proper and regular job helps the individual to hope for the future, have a family and a position in society (Tümkiye, 2005). Anxiety about being not recruited after graduation causes prospective teachers to experience some psychological problems. For example, a study on prospective teachers of Physical Education Faculty proved that the desperation levels of the participants were low in the first year of their education whereas the level increased in the following years of their education (Gençay, 2009). In another study it was found that the graduates of Physical Education Faculty had high levels of anxiety about finding a job which also increased their desperation level (Kırımoglu, 2010).

High level of anxiety causes uncertainty, and indecision about the future. University students in Turkey experience this anxiety (Çakmak & Hevedanlı, 2005). It was found in a study that some prospective teachers' expectations for their future were positive whereas the others had intensive levels of desperation (Ceyhan, 2004).

An education system isolated from the realities of the society may destruct the social order (Sönmez, 1993). Teachers should be trained well to construct a good future. One of the basic conditions of providing it is to keep the hopes of the prospective teachers alive. Because hope expresses the prediction about the success of plans to meet the targets (Dilbaz & Seber, 1993) whereas desperation expresses pessimism about the future (Tümkiye, 2005).

There has been a lack of planning about teacher training and recruitment. Education faculties were the only institutions training teachers in 1998, but in August 2009, the Turkish Council of Higher Education provided pedagogy courses for the students of the Faculty of Arts and Sciences.

Purpose

The aim of this study was to investigate the opinions of prospective teachers related to their career

and how their lives might be affected if they are not recruited. The following were the research questions:

1. What are the prospective teachers' reasons to choose their division?
2. What are their opinions about being a teacher?
3. What are their opinions about permanent and temporary teaching recruitments?
4. What are their opinions about working in any part of the country?
5. What are their opinions about their careers?
6. What are their opinions related to their life if they are not recruited?

Method

The data of this study were collected with open-ended questions. Open-ended questions promote direct point of views about people's experiences, opinions, knowledge, and emotions without being dependent on the categories in questionnaires (Patton, 2002).

Population and the Sample

The senior students in Buca Education Faculty (BEF) formed the population. There were 22 divisions consisting senior students in 2010. There were 1494 (Female: 825, Male: 669) senior students in these divisions. The sample was chosen in two phases. Firstly, each class was considered as a cluster as suggested in cluster sampling (Yıldırım & Şimşek, 2000). Then, considering the gender distribution, 10% of total student number in each division was randomly chosen. 149 participants (82 females, 67 males) formed the sample of the research.

Data Collection

The form containing open-ended questions was developed to collect the data for this study. After piloting, the questions were edited with the suggestions of the students and the academicians. The final version of the form had six questions. Experts were consulted to ensure the validity of the research questions. Data was collected in March, 2010 by the researcher.

Data Analysis

Miles and Huberman's (1994) "data reduction", "data display", and "conclusion drawing and verification" approach was used in data analysis. First, the answers for the questions were typed on computer. Next, they were printed out and read by taking notes. These notes helped the researcher to categorize the data. The unity, uniqueness, and comprehensiveness of these categories were taken into consideration during the analysis (Miles & Huberman, 1994; Strauss & Corbin, 1998; Yıldırım & Şimşek, 2000). Data analysis was conducted by an expert in qualitative research and the researcher. Direct quotations were used to explain the categories. In addition, agreement frequencies were calculated. Reliability is the conformity of the coders (Creswell, 2007). To increase the objectivity and provide the reliability of the data analysis, the percentage of the conformity of the codes in the first and second questions were checked. Reliability was calculated using $\text{reliability} = (\text{number of agreements}) / (\text{total number of agreements} + \text{disagreements})$ formula (Miles & Huberman, 1994:64). The reliability of the first question was 0.91 and the reliability of the second question was 0.88.

Results

Reasons for Choosing the Division

59,73% (n=89) of the participants stated that they chose their division willingly. Interest in the field, curiosity, and thought of being happy by studying in a field that they would like affected the choice of 34,22% (n=51) of the participants. High level possibility in their recruitment and finding a job easily also affected their choice in the field of study. In addition, the willingness of being a teacher affected the choice of 21.47% (n=32) of the participants. These prospective teachers thought that teaching was appropriate for their personality and skills and they could be happy if they become teachers. 2.68% (n=4) of the participants thought that being a teacher was an ideal job and 1.81% (n=2) stated that they chose their field because they perceived one of their teachers as a model.

40.27% (n=60) of the participants had to choose their division. 14.09 (n=21) of them had to choose the job as they wanted to find a position easily even though the job was not appropriate for their interests, skills or likes. Besides, 6.71% (n=16) of the participants chose their divisions because of the high school they had graduated from, university entrance system or lack of choices. 1.34% (n=2) of them chose their division due to their families' wishes or enforcement.

Opinions Related to Being a Teacher

87.25% (n=130) of the participants wanted to be a teacher whereas 6.04% (n=9) of them did not, 5.37% (n=8) of them had to do it, and 1.34% (n=2) of them reported being indecisive. Nevertheless, 49.66% (n=74) of the participants reported they would not have chosen another job if they had had another chance. 4.70% (n=7) of them did not mention any reasons for that. 31.54% (n=47) of them mentioned that they would not have chosen another job because they liked teaching, they willingly chose to be a teacher, and teaching was appropriate for them. 13.42% (n=20) believed that teaching was an ideal job and they would be happy as teachers.

50.34% (n=75) of the participants stated that they would have chosen another job other than teaching if they had been given a chance to choose. 2.68% (n=4) of them did not mention any reasons for this point. 20.80% (n=31) of the participants, however, thought that teaching was not appropriate and far from their interests and there were more interesting jobs for them. 12.08% (n=18) mentioned that recruitment of teachers was problematic and they would choose a more comfortable job which provides some opportunities. 9.40% (n=14) thought that teachers were badly-paid, their value was underestimated, and they had a low position in society. 5.37% (n=8) thought they would have chosen their ideal job if they had been given a chance to choose.

Opinions Related to Permanent-Temporary Teacher Employment

38.92% (n=58) of the participants emphasized that all teachers should be employed permanently and teachers graduated from same faculties should be given the same personnel rights. However, 18.12 % (n=27) of these participants were consent to work in a temporary position instead of being unemployed. 16.78% (n=25) of the participants thought that temporary teaching position was the result of low-priced work force policy, exploitation of effort and it was against human rights and unacceptable. 6.71% (n=10) of the participants added that temporary teacher employment reduced the quality of education and damaged the job itself.

On the other hand, 6.04% (n=9) thought that the problem was insufficient recruitment despite the need for the teachers not the discussion about temporary or permanent teaching positions. 2.01% (n=3) thought that all teachers should be in the same position as temporary or permanent teachers. Finally, 8.72% (n=13) told that they did not know the difference between being in a temporary or permanent teaching position.

Opinions Related to Working in any Parts of the Country

63.09% (n=94) of the participants stated that they would work in any parts of the country because of their nationalist feelings, idealist thoughts or obligations whereas 2.02% (n=3) did not state a specific reason. 24.16% (n=36) mentioned that they would work in any parts of the country as they did not want to be unemployed and they had no choice. 22.25% (n=33) believed that everyone had the equal rights to get education so teachers should perform their jobs without considering the difficulties. 14.76% (n=22) who had nationalist thoughts such as unity of the nation, holiness and wholeness of the state mentioned that they were eager to work in any parts of the country.

34.23% (n=52) of the participants stated that they would not (be able to) work in any parts of the country because of "security", "limited social life", and "cultural or family matters". 2.68% (n=4) did not specify any reasons for that while 2.68% (n=4) mentioned that they would decide according to the circumstances when they got recruited. 12.08% (n=18) expressed that they would not work in East and South-east Anatolia because of lack of security of life. 11.41% (n=17) stated that they would not work in cities where social life was limited and 8.05% (n=12) reported that they wouldn't work in cities far away from their families or cultures. 2.68% (n=4) of them were indecisive.

5. 80.54% (n=120) of the participants had "negative" opinions about their job's future when they considered the KPSS (public personnel selection exam) and teacher recruitments. 27.52% (n=41) thought that their career depended on KPSS and they were anxious about their careers since there had been so few recruitments. 19.46% (n=29) thought that they did not expect to be recruited and finally they would work in another job.

19.46% (n=29) of the participants had positive opinions related to KPSS exam, their recruitment and future careers. 14.09% (n=21) were hopeful about their recruitments and 3.36% (n=5) did not expect any problems for their recruitment and thought that they would have a bright future career. In addition, 2.01% (n=3) thought KPSS exam was necessary.

Opinions Related to the Effects of Being not Recruited on Their Lives

90.60% (n=135) reported that being not recruited would affect their lives "quite negatively" 20.80%

(n=31) of these participants thought that their families and they would be affected negatively both financially and psychologically if they were not recruited. 20.80% (n=31) of them reported that that situation would result in psychological problems; 14.09% (n=21) thought all their efforts would be wasted and they would feel miserable. 10.74% (n=16) of them thought that their life would change completely and this situation would lower their morale. 9.40% (n=14) stated that their life pace would change and they would have to choose another job. 4.70% (n=7) would feel the pressure of their families and acquaintances while 8.72% (n=13) did not explain how they would be affected. 1.34% (n=2) emphasized that their life depended on their recruitment and their ties with life would come to an end. Only 9.49% (n=14) of them thought that their life would not change much in case of being not recruited.

Discussion

Firstly, the result of the findings showed that 60% of the participants chose their field of study reluctantly, whereas 40% of them did it because of obligations. Their ÖSS exam results, finding a job easily, job guarantee, conditions and the family wishes were the factors affecting compulsory choice. Therefore, the ways of showing teaching as an appealing job should be thought. This result is consistent with what Turkish Education Association's (Türk Eğitim Derneği [TED], 2009) research on teacher efficiency found.

Secondly, although the majority of the participants (87%) wanted to be teachers, half of that number stated that they would choose another job if they were given another chance. Their reasons for that were considering the job inappropriate, problems in finding a job and recruitment, the unsatisfactory salary and position in society and doing an ideal job.

These findings are consistent with Kılıç and Kuyumcu's (2008) research findings in which the majority of the participants reported that they were willing to be teachers. The findings are also consistent with Temizkan's (2008) research results. On the other hand, Gök and Okçabol (1998) found that 30% of their participants would work in another job if they "meet an opportunity". The findings of this study show that more than half of the participants would choose another job. The findings of these two studies may mean that opinions towards teaching have been changing negatively. In addi-

tion, this finding supports the claim that in some countries traditional public perceptions on teacher and their work and their relatively admired status have been in decline (Mulryan-Kyne, 2007).

Thirdly, 81% of the participants were against temporary teaching position. They perceived permanent working position as a right and temporary working position as a policy for low-price work force, exploitation of efforts and inequitable practice which damages the job itself. However, 18% of them would accept temporary position if they had to. These seem to hinder the dependence and dedication to the job and institution. Different behaviors, approaches and practices in organizations destroy the dependence (DeConinck & Stilwell, 1996).

As a result, it may be concluded that permanent teachers recruitments are in favor of the public because otherwise the occupational attitudes of the teachers may be affected negatively which may lead the destruction of the job. Low human force proficiency in educational systems is mainly due to employment policies (Uluğ, 1998). Minister of Education, who answered a proposal in TBMM (Turkish Parliament), explained that the ministry paid 1610 liras to a permanently recruited teacher, 1580 liras to temporary recruited teacher, and 587.26 liras to part-time teachers who had 25 hours to teach. This situation shows that there is an unsystematic employment policy and part-time teachers are paid only one third of permanent teachers' salary ("Din öğretmenleri", 2010).

Fourthly, two thirds of the participants stated that they would work in any parts of the country. 24% of them would work unwillingly, just because of the obligations; 22% of them had idealistic thoughts, and 15% of them had nationalist thoughts. About one third of the participants reported that they would not (be able to) work in cities where there is a risk of life and limited social life, and in cities which are far away from their families and cultures. These results show that teachers are not permanent in cities or regions and this causes negative effects on the continuity of education.

Fifthly, four fifths of participants had negative thoughts about their future careers. These participants were anxious for their future and thought that they possibly do not have a future career. They also reported that KPSS exam was useless and exhausting, and they added that they would have difficulty in finding a job. One fifth of the participants

had positive feelings about their future careers.

The results of the study are consistent with Kurt's (2008) study in which university students were evaluated according to their anxieties and "I am anxious about my future" was the first expression chosen by the participants. These results show that there is a necessity to find a balance between teacher training and employment. Here, we may think that Turkish National Committee of Teacher Training has not been doing its job (Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK], 2010) properly. As a matter of fact, MEB itself reported in 2010-2014 strategic plan that "there is a lack of supply-demand balance in teacher training and employment" which was among the weaknesses and "there is an insufficient communication and cooperation between YÖK and MEB" which was among the treats (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010).

Finally, these results indicate that giving hope to prospective teachers, meeting their individual and social needs and providing conditions to improve themselves and do their jobs are crucial. Working right is one of the most important rights of the individuals. Societies must provide appropriate jobs for their members (Gündoğan, 1999). Occupation provides an income for an individual to lead a life and helps him/her feel content and independent (Gill, 1999; Yüksel, 2003). Working affects people's psychological health and prosperity positively (Aytaç & Keser, 2002). Studies show that physical and mental problems are more common among unemployed people (Tüzün, 2006). Some participants' expressing their losing of ties with life may cause serious results. There has been news on the newspapers related to these events. For example, in the newspaper *Birgün* on 28.03.2010, it was reported by the Eğitim Emekçileri Derneği (Education Workers Organization) that 13 teachers committed suicide because they had not been recruited ("İntihar eden," 2010).

In conclusion, while there has been an increase in the number of prospective teachers, the rate of the employment of the graduates has not increased accordingly. In addition to some other factors, this is a consequence of the lack of balance between teacher training and employment of teachers. This results in unemployment of trained people and lead to economic, psychological and social problems. Therefore, there should be urgent planning and structuring about teacher training and employment.

References/Kaynakça

- Aytaç, S. ve Keser, A. (2002). İşsizliğin çalışan birey üzerindeki etkisi: İşsizlik kaygısı. *İş-Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 4 (2). <http://www.isgucdergi.org/?p=main&volum=4&num=2&year=2002> adresinden 10 Haziran 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Ceyhan, A. A. (2004). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 91-101.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). London: Sage.
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2005). Eğitim ve fen-edebiyat fakülteleri biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, (4)14, 115-127.
- DeConinck, J., & Stilwell, C. D. (1996). Factors influencing the organizational commitment of female advertising executives. *American Business Review*, 14 (2), 80-88.
- Dilbaz, N. ve Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı: depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1 (3), 134-138.
- Din öğretmenleri fark attı. (2010, 29 Mart). Cumhuriyet Gazetesi. s. 8.
- Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası [Eğitim Sen]. (2010). *2009-2010 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısı başlarken eğitim sorunlarına bakış*. <http://www.egitimsen.org.tr/arama-nuc.php?arama=tum&id=3177>, adresinden 13 Haziran 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Eşme, İ. (2009). [Öğretmen yetiştirmede geri adımlar]. Yayınlanmamış araştırma raporu.
- Gençay, S. (2009). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının umutsuzluk ve yaşam doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (27), 380-388.
- Gill, F. (1999). The meaning of work: Lessons from sociology, psychology and political theory. *Journal of Socio-Economics*, 28 (6), 725-743
- Gizir, C. A. (2005). Orta Doğu Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 196-213.
- Gök, F. ve Okçabol, R. (1998). *Öğretmen profili araştırma raporu*. Ankara: Eğitim Sen.
- Güçlü, A. (2010). *Atama bekleyen öğretmen sayısı 312 bin!* http://www.abbasguclu.com.tr/haber/ogretmen_acigi_tekrar_312_bine_cikti.html adresinden 5 Temmuz 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Gündoğan, N. (1999). Genç işsizliği ve Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde uygulanan genç istihdam politikaları. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 54, 63-79.
- Güven, İ. (2002). Yeni gelişmeler ışığında yüksek öğretimde yapısal dönüşümler. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35 (1-2), 93-110.
- İntihar eden öğretmen olmak istemiyoruz. (2010, 28 Mart). *Birgün Gazetesi*, s. 4
- Kılıç, A. ve Kuyumcu, A. (2008). Teknik eğitim fakültesi öğrencilerinin gelecekte bekledikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (26), 47-63.
- Kırımoglu, H. (2010). Türkiye'deki beden eğitimi ve spor yüksek okulu son sınıf öğrencilerinin istihdam sorunu açısından umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (1), 37-46.
- Kulik, L. (2000). Jobless men and women: A comparative analysis of job search intensity, attitudes toward unemployment, and related responses. *Journal of Occupational & Organizational Psychology*, 73 (4), 487-501.
- Kurt, G. (2008). Gri ilişki çözümlemesi ve Ridit çözümlemesi kullanılarak üniversite öğrencilerinin çeşitli kaygılarının değerlendirilmesi. *Akademik Bakış*, 14. <http://www.akademikbakis.org/14.htm> adresinden 12 Temmuz 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Miles, B. M., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). London: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2010). MEB stratejik plan 2010-2014, http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V3/MEBStratejikPlan.pdf adresinden 7 Eylül 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Mulryan-Kyne, C. (2007). The preparation of teachers for multigrade teaching. *Teaching and Teacher Education* 23, 501-514.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). London: Sage.
- Sönmez, V. (1993). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Adım.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques* (2nd ed.). Newbury Park: Sage.
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 461-486.
- Tümkeya, S. (2005). Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (4), 445-457.
- Türk Eğitim Derneği [TED]. (2009). *Öğretmen yeterlikleri*. Ankara: Adım Okan Matbaacılık Basım Yayın.
- Tüzün, H. (2006). İşsizliğin sağlık sonuçlarını gözden geçirme. *Toplum ve Hekim*, 21 (2), 129-135.
- Uluğ, F. (1998). Eğitim sisteminde değişme yapısal uyum sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4 (14), 153-156.
- Ünal, I. (1990). Üniversite mezunlarının istihdam sorunları. *Eğitim ve Bilim*, 76, 37-45.
- Ünal, L. I. (1996). *Eğitim ve yetiştirme ekonomisi*. Ankara: Epar Yayınları.
- Üngören, E. ve Ehtiyar, R. (2009). Türk ve Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması ve umutsuzluk düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: turizm eğitimi alan öğrenciler üzerinde bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 4 (14), 2093-2127.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (2. bs). Ankara: Seçkin.
- Yüksel, İ. (2003). İşsizliğin psiko-sosyal sonuçlarının incelenmesi (Ankara örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (2), 21-38.
- Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK]. (2010). *Öğretmen yetiştirme Türk milli komitesi*. http://www.yok.gov.tr/content/view/496/217/lang_tr_TR adresinden 6 Temmuz 2010 tarihinde edinilmiştir.